

בין הזדמנות לאיום: האם טורקיה נערכת לקריסת משטר האייתוללות?

written by נועה לזימי | 16.03.2026

עד כה, טורקיה דיווחה על שלושה אירועים נפרדים של טילים בליסטיים ששוגרו מאזור איראן לעבר המרחב הטורקי. התגובה הטורקית המתונה לעת עתה משקפת במידה רבה את האינטרסים המורכבים מול טהרן. הנרטיב הרווח בכלי תקשורת בטורקיה ובהודעות של בכירים הוא שהטילים שנוירו מאיראן לעבר המרחב האווירי הטורקי ויורטו על ידי נאט"ו, לא יועדו לאנקרה. העניין, על פי שר החוץ הקאן פידאן נמצא בבירור דיפלומטי, טורקיה ביקשה הבהרות מאיראן, ובמקביל היא שומרת לעצמה את הזכות, אם תצטרך, להגן על בטחונה.

אמירתו של יו"ר מפלגת התנועה הלאומית דבלט בהצ'לי כי היחלשות בלתי מבוקרת של איראן (וגם קריסה של לבנון) עלולה ליצור גל של אי-יציבות שיתפשט למדינות האזור, מבטאת במידת מה את העמדה הזהירה שטורקיה דוגלת בה לנוכח המלחמה באיראן וסכנת קריסתה.

אנקרה נהנית לראות בחולשת יריבתה המושבעת, המצויה מולה במאבק על אזורי השפעה והנהגת העולם המוסלמי, אך יחד עם זאת חוששת מההשלכות של כאוס שיווצר בחסות המלחמה, מזליגה של הסכסוך לתחומה ומעליית קרנה של ישראל באזור.

הסכנות הן רבות: גל המוני של פליטים, התקוממות עממית באיראן שתשמש מודל לחיקוי לאפוזיציה בטורקיה, התחזקות קבוצות כורדיות שנאות נפשה ואף הכשרת הקרקע לכינון מדינה כורדית במעלה הדרך. ברקע האמור, מציאות שבה יוחלף משטר האייתוללות במשטר פרו-מערבי שיהיה בן ברית של ישראל, אף הוא לא מבשר טובות מבחינתה.

אך בין ההצהרות הזהירות על שאיפה לחידוש משא ומתן שיביא לסיום המלחמה וליציבות אזורית, ועל רקע האזהרה מפני פירוק איראן לקבוצות אתניות, ייתכן שטורקיה מכינה תכנית מגירה למה שהיא תגדיר כמקרה חירום שמחייב את התערבותה. לא מן הנמנע כי אם גל הפליטים יתרחב, או תוכרז אוטונומיה/עצמאות כורדית באיראן, טורקיה תחל בהקמת מרחב חיץ לאורך הגבול בתוך שטח איראן שישמש לטענתה לבלום את הסכנות הנשקפות מההסלמה במדינה השכנה.

יש לכך כמה תקדימים. בתקופת מלחמת המפרץ ב-1991 נהרו מאות אלפי פליטים כורדים שחששו מחיילי הצבא העיראקי לעבר הגבול הצפוני עם טורקיה. טורקיה הצליחה לבלום את כניסתם על ידי הקמת אזור מוגן בצפון עיראק במסגרת מבצע בינלאומי, שאפשר לרוב הפליטים להישאר בתוך עיראק ולא להתבסס בשטחה.

במקרה הסורי, טורקיה דיברה במפורש על "אזור ביטחון" שנועד לא רק לדחוק כוחות כורדיים

עוינים מהגבול אלא גם ליישב מחדש בו פליטים סורים. למעשה, מאז 2019, במסגרת מבצע "מעין השלום", מתקיים בצפון סוריה אזור שליטה טורקי דה-פקטו, הכולל נוכחות צבאית טורקית, שימוש בלירה הטורקית, ותשתיות אזרחיות כמו בתי ספר ושירותים מוניציפליים.

דפוס זה, שהתפתח תחילה בצפון עיראק ובהמשך בצפון סוריה, עשוי בתנאים מסוימים להיות מועתק גם לזירה האיראנית אם אנקרה תעריך כי קריסת הסדר באזור הגבול יוצרת איום ישיר עליה. מהלך כזה אינו נטול מגבלות. בראש ובראשונה ניצבים גורמים מרסנים בזירה הבינלאומית, ובראשם ארה"ב, שעשויה להפעיל את כובד משקלה בהתנגדות לפעולה צבאית טורקית עמוקה בשטח איראן.

בינתיים נראה כי אנקרה מעדיפה לשמור על טון זהיר ומתון, הסולד מהישאבות לתוך העימות, אך במקביל מתגבש בשיח הפוליטי והתקשורתי בטורקיה נרטיב המדגיש את סכנות חוסר היציבות, גל הפליטים והאיום הכורדי. נרטיב זה עשוי, אם המשבר יחריף, להכין את הקרקע להתערבות אפשרית מצדה.

מבחינת ישראל, היעד האסטרטגי העליון בשלב זה הוא הפלתו של המשטר באיראן, תוך הפנמה כי תהליך כזה עשוי לגרור מעורבות טורקית גוברת בזירה האזורית וניסיון לנצל את המצב לצבירת יתרון משמעותי עבורה. ישראל לא תוכל לשלוט בכל הדינמיקות שיתפתחו בעקבות היחלשות משמעותית ואף קריסה אפשרית של המשטר באיראן. עליה להביא בחשבון כי תהליך כזה עשוי להוביל גם להתחזקות מעמדה האזורי של טורקיה ² אתגר שאליו תהיה חייבת להידרש במוקדם או מאוחר.

פורסם בוואלה, בתאריך 16 במרץ, 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.